

יודית פוגאני ורוברט קולטאי ב"אנשים כפרט נע" של טאר הבנאליות והרכושנות

שבע שנים הפרידו בין הפקת הסרט הייז'ווגרי יום ללא מחיר, שיוצג בקרוב בישראל, ובין הקרנתו הראשונה מחוץ לגבולות הונגריה. הוא שוחרר לפסטיבל ונציה ב-1980, שם זכה בפרס אריה הזהב. וכך ניתן הכשר לבימאי פטר גוטאר — שישב במשך תקופה ארוכה מובטל מכל מלאכה — לשוב אל מאחורי המצלמה. ה"הוכחה לכך שהוא אכן מוכשר באה כאשר סירטו השני, הזמן התלוי, זכה השנה בעוד ציור של פרסים בינלאומיים.

קשה לדעת מה בדיוק הניע את הרשר יות בהונגריה להניח את הסרט במקרה זמן רב כליכך. סרט אחר, שגם הוא נמצא בארץ, בשם העד, המתין שם 12 שנה עד שהותר להצגה. במישטרים כמו הונגריה, לא מבקשים יותר מדי הסברים, מה עוד שלפחות שם, מי שמודיע במידה מספקת של סבלנות, זוכה בסופו של דבר להיות מוצג. כי הליברליזציה העוברת על הקולנוע הונגרי בשנים האחרונות יכולה ל"עורר קינאה אפילו במדינות המתחייחות אל עצמן כחופשיות ובנות-יחורין לחלוטין.

עננים שחורים. אכן, גם היס קשה להניח שהמימסד הונגרי יכול לשבוע נחת מטרט כמו יום ללא מחיר. זהו תמירנה קודרת. מדכאה וחסרת-רחמים כליכך של החיים בהונגריה, שאינה מרשה ולוא

קוסטא גאכרס ודון קישוט

לפני כשבועיים ביקר בישראל, בעיולם שם וכתובה, הבימאי קוסטא קונסטניטין (טון) גאבראס. הוא סיבב להעניק ראיונות עיתונאיים כלשהם, אך לא הכחיש כי בכונתו לעשות סרט על ישראל. לעומת זאת, לפני כמה חודשים, בפסטיבל קאן, שם הציג את סרטו "נעדר", העניק ראיון מיוחד ל"העולם הזה" (לערכת המדור עדנה פינירו).

התמודדות עם נושאים גרוניים וחובקי עולם אינה גורמת לך להרגיש דון קישוט?

המעלה הגדולה ביותר של דון קישוט היא, שכל אחד מאיתנו יכול להזהות אתו. כל מי שניחן במידה כלשהי של ביקורת אירונית על עצמו, מבחין עד מהרה שרוב יומותיו בחיים הן דון קישוט סיוח.

העיקר, בסופו של דבר, הוא לשאוב הנאה מן היוזמות האלה, ואני אישית נהנה מאד ממלאכתי. הנסיון המתמיד שלי להבין את טבעם של בני-האדם ואת התנהגותם מעשיר אותי ללא הרף. אני מנסה להבין באותה המידה את הטובים ואת הרעים.

אינך חושש שהמלודרמאם תיות בסירטך החדש עשויה ליצור אצל הצופה הזרהות בלתי-מסוייגת?

יותר או מאושרת יותר מן הסביבה המרור פטת שלה. זהו עולם אכזרי, שבו לכל יש מחיר, וכל אדם רואה זכות לעצמו לפרוע את השטרות של הטובות הקסנות או הגדולות ביותר שעשה. זהו עולם של אנשים רודסי בצע, גלמודים ואנרי כיים, עולם המעורר סלידה, זעם ורתתי עה במתבונן בו — לא משום שהבימאי לא הצליח במשימתו, אלא משום שסירב להתפשר ולוא בפסיק אחד, לכל אורך הדרך.

אבק שריפה. רק התיירים מסוגלים להאמין שהונגריה היא עמק האושר. כל בית, כל פינה חדשה עושים אולי רושם של הרמוניה מושלמת מבחוץ, אבל בפנים, זו חבית של אבק שריפה. הדובר אינו פטר גוטאר אלא בימאי הונגרי אחר, לסלו לוגוטי. שהתחיל לעשות סרטים בערך באותה התקופה. לוגוטי הראה את הונ-

יודית פוגאני ופסיקיה אספרגליוס ב"יום ללא מחיר" של גוטאר המטרילים הקיצוני

גריה שלו, הונגריה שבה אשה היא עבד נרצע במישפחה שכולם עבדים נרצעים, הונגריה מלאה דחוסה באנשים קפואים, שהרגש והעדנה קפאו בהם מזמן, אולי בגלל החיים הקשים, אולי בגלל בסדר סירטו, שנקרא בלעג תודה, הכל בסדר מראה כיצד נערה צעירה המקוה להיות עצמאית, נשאת לגבר מבוגר ממנה ב" הרבה, מוצאת עצמה משעבדת לו ול" מישפחתו, מעין מאסר עולם ללא אפשרות של ערעור על פסקהדין.

"שינויים מרחיקי-לכת אירעו בחברה ההונגרית בשנות ה-70". אמר בימאי הונגרי אחר, צעיר מגוטאר ומלוגוטי. שמו: בלא טאר. "המשבר הכלכלי העור" למי הפך גם אצלנו את המטריאליזם ב" חיים לערך חשוב ועקרונני. עם זאת, צורת הסיפורת הישנה יותר, ההישענות על אירועים היסטוריים שמשקפים בעקיפין את האקטואליה, החלה לדעוך ופינתה מקומה לסיגנון דרמאטי חדש".

השנה, בלוקארנו, אפשר היה לראות את הסיגנון החדש של טאר: פועל יוצא בקו ישיר מן הסרט יום ללא מחיר של גוטאר. אותה שחקנית מופיעה בשני הס" רטים — אצל גוטאר בחפקיד מישנה, אצל טאר בתפקיד ראשית (שמה יודית פוגאני). השימוש במצלמה מוחזקת כיד והקירבה המתמדת לדמויות, כאילו הונח מתחת לזכוכית-מצולת כדי שיראו את כל הפגמים שבהן. הדגש המושם על הדריפה אחרי רכוש חומרי, שהופכת את החיים לגהינום.

סירטו של טאר, אנשים בסרט נע, מראה באכזריות תהומית כיצד זוג נשוי, הוא פועל והיא עקרת-בית, חיים בתוך תופת פריטית שבה הם קורעים זה את זה לגזרים, אינם יכולים לחיות יחד ואינם מעזים להיפרד.

הריקת-שיניים. כל זאת, כדי להס" ביר שהסרט של פטר גוטאר, שעשוי להי" ראות לעיניו של הצופה הישראלי, המור" גל לאסתטיקה המלוטשת של הסרטים ההונגרים שהוא ריאה עד עכשיו, כנס, כברוטאלי, וכאלים, אינו כזה משום ש-

לקרן-אור אחת לחזור מבעד לעננים הש" חורים. בעצם, הדבר היחיד שיכול לנחם את המימסד, היא העובדה שאישור סרט כזה מוכיח כי אכן מדובר בחברה המוכנה לבקר את עצמה, חברה נאורה שאינה חו" ששת להתבונן במחלותיה. יהרי רק אר" מות שהגיעו להתפתחות תרבותית גבו" הה מאוד מסוגלות להשלים עם תופעות כאלה.

הסרט, אין לשכוח, משתלב בתוך זרם שלם של קולנוע, הבורח להתמודד עם המציאות במדינה סוציאליסטית, תוך שימת הדגש על הבנאליות, המטריאליזם הקיצו" ני. זרם זה מציג את מעגל-הקסמים של האנשים המכורים כליכך לרכושנות, עד שהם מוכנים למכור את כבודם, את מצפונם ואת יקריהם, וחברה שרואה עצמה ב" אור אפל כליכך, התיקות היחידה שבה היא לברוח החוצה, שם הכל חייב להיות ורוד יותר.

ככל מחיר. ביום ללא מחיר מדובר בגננת השואפת להגיע לדירה משלה בכל מחיר. היא חיה עם ברנש נשוי, מנהל בתי-קולנוע, המבטיח כל הזמן שיתגרש למענה. היא לוחצת עליו שיעזור לה, רוכשת דירה בשוק שחור, נישאת נישור" אין פיקטיביים כדי לקבל הלוואה בבנק. המצלמה הצמודה אליה ללא-רחמים, אינה מניחה לה להיות לרגע זוהרת יותר, יפה

קוסטא גאכרס: "הנעדר" זה לא רק ציליה

שנעלם כמה חודשים קודם לכן בסך-לחור" דור, מסתבר, שהסיפור שלהם זהה לסר" פורה של מישפחת הורמן בסרט שלי. גם אותם דוחים בלך-רשוב במישרדה-החוץ ה" אמריקאי, וגם במיקרה שלהם ברור לחלו" טין, כי הצבא חיסל את הבחור משום ש" נחשד בקשרים עם שמאל.

כסרט יש הרגשה, שהאשמה העיקרית מוטלת על כיתפי ה" אמריקאים, כאשר הצילום הם לכל היותר המוציאים לפועל של מזימות הביון של ארצות-הברית. הרגשה זו אינה מדוייקת. היא נובעת אולי מן העובדה, שהסיפור מטפל אך ורק בצד האמריקאי של הפרשה, מנקודת- המבט של אמריקאי — האב שמחפש את בנו בין קורבנות ההפיכה. זאת היתה נקודת-המבט האפשרית היחידה שלי. מי אחר שהתבססתי על פרשת הורמן. אין ספק בעיני שהצילום ביצעו את כל מעש" הזוהרה, ואי-אפשר להאשים את האמריק" אים במעשים עצמם. לדעתי, הקצינים היו בהחלט בשלים דיים כדי לעשות כל זאת בכוחות עצמם. אבל גם אין לי ספק, שהם קיבלו את כל העזרה האפשרית מן האמ" ריקאים.

מה היתה תגובתם של האמ" ריקאים הצעירים שראו את ה" סרט?

אני חייב לציין, שאיני יודע כיצד היו מגיבים אם היו יודעים ב-1973 ששני אור" חים אמריקאים צעירים נרצחו על-ידי מיס" טר רודני דרום-אמריקאי. היום אחרי ניקא" ריאגווא וסך-לחודור, דעת הקהל כבר הת" רגלה, במידה מסויימת.

עברתי עם הסרט בהרבה קאמפוסים, יותר מחמשת אלפים סטודנטים ראו אותו, ואני חייב לומר, שאף אחד לא קם לטעון, שהעובדות המוצגות בו אינן נכונות, או שהסרט מציא דיבה על המימשל האמרי" קאי. זהו אולי רומז לגודל האכזבות, ש" הכינו את הסטודנטים האלה לסרט כמו נעדר.

עם הדמות הראשית — אב המח" פש את בנו שנעלם בציליה — עד כדי כך, שהצופה יתעלם מן הרקע הפוליטי?

זה סיכון שנטלתי על עצמי, אבל זה חלק בלתי-נפרד מסיפור-האמת הזה. אני סבור שאם הצופה יזדהה עם האב, הוא ישכח את הרקע. אני חושב שהוא יגיב כמו האב, יחיה את החוויה כמהו, הוא יראה בעיניו את ההפיכה הצבאית ואת המצב שגילה. איני מאמין שאפשר לשנות אנשים בעזרת סרטים, אבל אם אנשים כמו האב, או הצופים המזהים עימו, מתחילים לחשוב בכיוון הנכון, מהו זו אצלם ולוא קצת, זה המירב שאפשר להשיג בעזרת סרט.

באיזו מידה ההיסטוריה ה" אישית שלך השפיעה על סוג ה" סרטים שאתה עושה?

מבלי להיכנס לפסיכואנליזה, הייתי אור" מר, שמצד אחד אני תוצר של התרבות היוונית המודרנית, כלומר של מדינה ה" שייכת מבחינות מסויימות לעולם השלי" שי, וחוויתי על בשרים את הכיבוש הנאצי, את המהומות שלאחרי המלחמה ואת מאב" קי-הכוח שם. מצד שני, אחרי כליכך הרבה שנים בצרפת, אני חש כחלק בלתי- נפרד של התרבות הזאת, ויש להניח שה" עימות בין שני מרכיבים אלה מוביל אותי לסרטים שאני עושה, ולגישה שלי בעש" ייתם.

בזמנו, התחלת לעבוד עם פאטריציו גוזמק על הסרט התעו" "המאבק על ציליה" וחדלת תחת זאת עשית את "נעדר". מדוע?

היתה לי הרגשה שאירועים אשר התרח" שו לפני כמעט עשור עשויים להיראות היום בעיני אנשים רבים כהיסטוריה ישנה וחסרת-עניין. אך נעדר יכול להיות אק" טואלי בהחלט גם היום. כאשר הצגתי את הסרט בניו-יורק, בבורף שעבר, פנתה אלי מישפחתו של עיתונאי בשם סאליבן, מסתבר, שהסיפור שלהם "צולל ופג